

1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑΤΟΣ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Όλα τα μεγάλα προβλήματα στη ζωή λύνονται εκεί από όπου ξεκινούν: στο βάθος της ανθρώπινης ψυχής.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: ΝΤΙΝΑ ΠΑΠΑΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΡΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ:

1. «Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου», Tahar Ben Jelloun, μτφρ. Αγγέλα Βερυκοκάκη, εκδ. Νέα σύνορα/ΑΑ.Λιβάνη, 1998
2. «Όχι σε κάθε ρατσισμό», Καμπάνια ενάντια στον ρατσισμό, Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσσαλονίκης (1999)
3. Η πικρή γνωριμία με τον ρατσισμό, Λέο Μπουσκάλια, «Ο πατέρας μου», Εκδ. Γλάρος, 1991
4. «...Ως γνωστόν», Ν. Δήμου, (Εφημερίδα «Βήμα», 2-3-1986)
5. «Ρατσισμός», <http://foniessa.blogspot.gr/2016/01/3.html>

Κείμενο①.Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου

- Πες μου, μπαμπά, τι είναι ο ρατσισμός;
- Ο ρατσισμός είναι μια αρκετά συνηθισμένη συμπεριφορά, κοινή σ' όλες τις κοινωνίες, που περνάει δυστυχώς απαρατήρητη σε ορισμένες χώρες, επειδή συμβαίνει να μην την προσέχουν αρκετά. Σημαίνει καχυποψία, ακόμα και περιφρόνηση, απέναντι στα πρόσωπα που έχουν φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά διαφορετικά από τα δικά μας.
- Όταν λες «κοινή», εννοείς φυσιολογική;
- Όχι. Δεν είναι φυσιολογική μια συμπεριφορά επειδή είναι συνηθισμένη. Κατά κανόνα, ο άνθρωπος έχει την τάση να μην εμπιστεύεται κάποιον που είναι διαφορετικός απ' αυτόν, έναν ξένο, για παράδειγμα. Είναι μια συμπεριφορά παλιά όσο και ο ίδιος ο άνθρωπος. Είναι πανανθρώπινη. Ισχύει για όλους.
- Αν ισχύει για όλους, θα μπορούσα κι εγώ να είμαι ρατσίστρια!
- Πρώτα απ' όλα, η αυθόρμητη φύση των παιδιών δεν είναι ρατσιστική. Ο άνθρωπος δε γεννιέται ρατσιστής. Αν οι γονείς του ή οι συγγενείς του δεν του βάλουν στο κεφάλι ρατσιστικές ιδέες, δεν υπάρχει λόγος να γίνει ρατσιστής. Αν, για παράδειγμα, σου πουν ότι αυτοί που έχουν λευκό δέρμα είναι ανώτεροι απ' αυτούς που έχουν μαύρο κι εσύ πάρεις στα σοβαρά αυτή τη διαβεβαίωση, θα μπορούσες να υιοθετήσεις μια ρατσιστική συμπεριφορά απέναντι στους μαύρους.
- Τι είναι να είναι κάποιος ανώτερος;
- Είναι, για παράδειγμα, να πιστεύεις ότι, επειδή έχεις λευκό δέρμα, είσαι πιο έξυπνος από κάποιον που το δέρμα του έχει άλλο χρώμα, μαύρο ή κίτρινο. Με άλλα λόγια, τα φυσικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου σώματος, που μας κάνουν να διαφέρουμε ο ένας από τον άλλο, δε συνεπάγονται καμιά ανισότητα.
- Πιστεύεις ότι κι εγώ θα μπορούσα να γίνω ρατσίστρια;
- Δεν αποκλείεται να γίνεις. Όλα εξαρτώνται από την εκπαίδευση που θα λάβεις. [...]
- Τι είναι «ρατσιστής»;
- Ρατσιστής είναι αυτός που, με το πρόσχημα ότι δεν έχει το ίδιο χρώμα δέρματος ούτε την ίδια γλώσσα ούτε τον ίδιο τρόπο να γιορτάζει με κάποιον άλλο, πιστεύει ότι είναι καλύτερος, ας πούμε ανώτερος, απ' αυτόν που είναι διαφορετικός από τον ίδιο. Επιμένει να πιστεύει ότι υπάρχουν πολλές φυλές και λέει στον εαυτό του: «Η δική μου φυλή είναι ωραία και ευγενική. Οι άλλες είναι άσχημες και κτηνώδεις».
- Δεν υπάρχει μια φυλή που να είναι καλύτερη;
- Όχι. Ορισμένοι ιστορικοί, το 18ο και το 19ο αιώνα, προσπάθησαν να αποδείξουν ότι υπάρχει η λευκή φυλή, που είναι δήθεν καλύτερη στο σωματικό και στο διανοητικό επίπεδο απ' ό,τι η υποτιθέμενη μαύρη φυλή. Εκείνη την εποχή, πίστευαν ότι η ανθρωπότητα χωριζόταν σε πολλές φυλές. Ένας ιστορικός (ο Ερνέστ Ρενάν, 1823-1892) προσδιόρισε μάλιστα και τις ανθρώπινες ομάδες που ανήκαν στην «κατώτερη φυλή»: ήταν

Ήταν οι μαύροι της Αφρικής, οι αυτόχθονες της Αυστραλίας και οι Ινδιάνοι της Αμερικής. Γι' αυτόν, «ο μαύρος είναι σε σχέση με τον άνθρωπο αυτό που είναι ο γάιδαρος σε σχέση με το άλογο», δηλαδή «ένας άνθρωπος που του λείπει η νοημοσύνη και η ομορφιά»! Όμως, όπως είπε ένας καθηγητής της ιατρικής, ειδικός στο αίμα, «οι καθαρές φυλές στο ζωικό βασίλειο δεν μπορούν να υπάρξουν, παρά μόνο σε πειραματική κατάσταση στο εργαστήριο, όπως συμβαίνει με τα ποντίκια για παράδειγμα». Προσθέτει ότι «ανάμεσα σ' έναν Κινέζο, σε έναν κάτοικο του Μάλι και σε έναν Γάλλο υπάρχουν περισσότερες κοινωνικοπολιτιστικές παρά γενετικές διαφορές.

2. Κοινωνικός πατισμός

Σίγουρα δεν μπορούμε να πούμε ότι στην Ελλάδα το πρόβλημα του πατισμού έχει πάρει την έκταση που πήρε σε χώρες της Δ. Ευρώπης. Εκεί οι εκδηλώσεις βίας σε βάρος των ξένων ή των «διαφορετικών» είναι προβλήματα έχουν πάρει πολύ μεγάλη έκταση. Οι μεταναστες είναι μια κατηγορία μεγάλη σε αριθμό και σε δράση. Η παρουσία τους στο χώρο πλύνθηκε το πολιτιστικό φάσμα των κατοίκων τους. Όμως σήμερα, οι σφάλματα, η αβεβαιότητα του αλλού ανθρώπου μπροστά στο φάσμα της ανεργίας ή την αύξηση της εγκληματικότητας τον αναγκάζουν να βρει μια εύκολη λύση. Οι φράσεις «οι ξένοι εργάτες μάς παίρνουν τις δουλειές» και «μετανάστες στα σπίτια σας» είναι πια καθημερινός εφιάλτης σε χώρες όπου η δημοκρατία έχει θεμελιωθεί.

Και όπως στην Ελλάδα δεν υπάρχουν τέτοιου είδους προβλήματα. Δεν συναντάμε, παρά σε μεμονωμένες περιπτώσεις, εκφράσεις ξενοφοβίας ή φυλετικού μίσους. [...]

Κι αυτό, όχι γιατί δεν υπάρχουν πατιστικές αντιλήψεις, αλλά γιατί στην Ελλάδα λείπουν οι έντονες προκλήσεις, οι αφορμές για την εκδήλωση του πατισμού. Οι προκαταλήψεις σε βάρος μειονοτήτων, είτε φυλετικών είτε κοινωνικών, υπάρχουν όμως και στην Ελλάδα.

[...] Για παράδειγμα, η αντιμετώπιση των νεαρομένων σαν πολίτες χωρίς δικαιώματα ή η ακόμα πιο εμφανής κοινωνική κατακραυγή σε βάρος των ομοφυλόφιλων, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν σαν δείγματα ενός ανησυχητικού φαινομένου: Η κοινωνία μας δεν ανέχεται κάτι απρόσωπο. Είναι όλοι οι καθημερινοί άνθρωποι που καλύπτουν τους φόβους και τις ανασφάλειές τους με τη σκληρή συμπεριφορά τους απέναντι σε όσους έχουν «πρόκλητικά» διαφορετικά χαρακτηριστικά. Το σημαντικό όμως είναι ότι ουσιαστικά κανένας μας δεν μπορεί να θεωρηθεί καθαρός από τέτοια στοιχεία.

Όλοι μας λίγο-πολύ κοροϊδευόμαστε από τον «άσχημο», τον γυναικόφιλο ή φασκικό. Είναι η μικρή υστερία που είναι «άσχημος», γυναικόφιλος ή φασκικός. Είναι η μικρή υστερία που νιώθουμε όταν διαπιστώνουμε ότι κάποιος πατισμός. Για παράδειγμα, η αντιμετώπιση των νέγων ή των μεταναστών είναι κάτι που όλοι καταδικάζουμε. Άλλοτε όμως εμφανίζεται χρο-

ρίς καν να το καταλαβαίνουμε. Ο παρεγκλιτισμός των υπερηλικών ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι φαινόμενα καθημερινά και σίγουρα καταδικαστέα. Πόσο όμως αντιδρούμε απέναντί σ' αυτά;

Το γεγονός ότι μένουμε αδιάφοροι στον παρεγκλιτισμό των υπερηλικών ή των αναπήρων, δεν είναι ανεξήγητο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται από το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας άχρηστα στη διαδικασία της παραγωγής. Και όσο οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν το άτομο όχι σαν ανθρωπίνη αξία αλλά σύμφωνα με το πόσο μπορεί να προσφέρει στην οικονομία, η κατάσταση λίγο μπορεί ν' αλλάξει.

Γιατί, όσο υπάρχει ένα και μοναδικό πρότυπο, θα αισθανόμαστε πρότυπα δεν καθιερώνονται άρχετα από μας. Η σιωπηλή αποδοχή βίας των πλάτων στον κινηματογράφο, ή ο τυφλός τρόπος με τον οποίο απεικονίζεται στη λογική του καλού και του κακού που προβάλεται σε κάθε τομέα της καθημερινής ζωής, όλα αυτά είναι η δική μας ευθύνη. Γιατί όσο δεν αντιδρούμε στην καθημερινή πλύση εγκεφάλου, που μας κάνουν οι εντυπωσιακές τεχνολογικές κατακτήσεις του ανθρώπου, με τη δική μας άποψη, όσο δεν απαντάμε στις έτοιμες λύσεις στον πολιτισμό, στα αυξανόμενα προβλήματα μας, με τη δικιά μας δημιουργία, τόσο θα ανθρωπος θα μετράει μόνο σαν νούμερο.

Μια κοινωνία στην οποία η βία θα είναι νόμος, μια κοινωνία δογματική και ανελαστική - άκαμπτη. Γιατί η βία έχει πάντα σαν αφορμή το πατισμό. Η διάθεση της έμφυτης ανωτερότητας προσφέρει στον άνθρωπο την πρόφαση για την άσκηση της βίας. Η βία σε βάρος του γυναικείου πληθυσμού είναι απόδειξη αυτής της ωμής λογικής. Και όπως ο άρχιος πήγε να εξοντώσει τον εβραίο, μπορεί στον κοινωνικό Καϊάδα να ριχτούν οι ανάπηροι, οι φυλακισμένοι ή οι «μαλλιάδες» νέοι. Και ο δυστυχώς δεν είναι άγνωστο το φαινόμενο της μαζικής βίας στην κοινωνία μας. Ο δογματισμός τόσο των πατιστών της Ν. Αφρικής όσο και των οργανωμένων χούλιγκαν, η μονολιθικότητα τόσο των αγανακτισμένων πολιτών ή των εξτρεμιστών όσο και κάποιων αυτοαποκαλούμενων «αναρχικών», έχουν ένα και μόνο επιχείρημα: τη βία.

Μπορούμε να σταθούμε απάθεις μπροστά σ' αυτή την κατάσταση; Δεν έχουμε το δικαίωμα να πούμε ότι εμείς αλλά αρνούμαστε να μετέχουμε σ' αυτό το παιχνίδι. Γιατί η αδιαφορία και η αδράνεια υποβάλλουν το πατισμό. Και ο πατισμός γεννιέται και δίνει μας. Ο βιασμός μιας γυναικάς, η φυλάκιση του σπαστικού στο «ίδρυμα», η αποβολή του γυναικού από το σχολείο, είναι κι αυτά εγκλήματα. Ο εξευτελισμός της ολόκληρης την ανθρωπότητα, είναι έγκλημα ενάντια σ'.

Αλλά μπορούμε να απαντήσουμε; Έχουμε να προτείνουμε λύσεις; Ο-
ταν η ανεργία θα είναι καταδικαστική απειλή, δεν θα στραφούμε
Τα ερωτήματα αυτά είναι ερωτήματα προς όλους μας. Και όσο δύσκολο
κι αν είναι να βρούμε τώρα τις απαντήσεις, πρέπει να ξέρουμε ότι θα
τις βρούμε μόνο με τη συνεργασία και την κοινή δράση μας. Σήμερα
απλά ως πετύχουμε την ανοχή στη διαφορετικότητα. Αύριο ο «σεβασμός
στον άλλο» θα γίνει συνεργασία και όλοι μαζί θα ξεπεράσουμε κάθε
απειλή για τη μοίρα της ανθρωπότητας.

Αλλά μέχρι τότε πρέπει να παλεύουμε για το δικαίωμα όλων των
ανθρώπων στη διαφορά.

Όχι σε κάθε πατσιζμό, Καμπάνια ενάντια στο πατσιζμό,
Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσσαλονίκης, κ.κ.
(1395)

Η πικρή γνωριμία με το ρατσισμό, Λ. Μπουσκάλια

Δεν είναι εύκολο να είναι κανείς διαφορετικός, ιδίως όταν είναι παιδί. Η φυσική διαδραστικότητα του μεγάλωματος παρουσιάζει ήδη αρκετά προβλήματα, τα οποία επιτείνονται αν ανακαλύψουμε ότι κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ήταν διαφορετική. Οι γονείς μου μίλούσαν λίγα ανηλικά και αυτά με μια βαριά ιταλική προφορά. Οι συζητήσεις μας ήταν πιο ζωντανές και οι φωνές μας λίγο πιο δυνατές. Οι κινήσεις μας πιο έντονες. Ο κόσμος στον οποίο ζούσαμε ήταν αίγυρα πιο ξένο.

Σαν μικρό παιδί, ούτε ήξερα, ούτε με ενδιέφεραν, οι πολλές διαφορές μας. Τα παιδιά, από τη φύση τους, παραδέχονται τα πράγματα όπως είναι, διαφορετικά από το μέσο όρο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η οικογένειά μου τους μεγάλωσε. Αυτό, όμως, άδραξε όταν μπήκα στο Γυμνάσιο και ήμουν πια έφηβος.

Εκείνο τον καιρό ο πατέρας και η μητέρα, τους οποίους μέχρι τότε αγαπούσα χωρίς καμιά αμφισβήτηση, ξαφνικά με ενοχλούσαν. Γιατί δεν μπορούσαν να είναι σαν τους άλλους γονείς; Δεν υπήρχε κανένας τρόπος να ναιτώσω από το επώδυνο στίγμα να είμαι Ιταλός και γιος του Τούλιο και της Ρόζας Μπουσκάλια, ακόμη και το όνομά μου έγινε πηγή στενοχωρίας για μένα.

Ήταν συνηθισμένο εκείνο τον καιρό να μας κολλάνε τις ταμπέλες «μακαρονάς» και «μετανάστης». Ποτέ δεν ήμουν απολύτως σίγουρος για το τι σήμαιναν αυτές οι δύο λέξεις, παρ' όλα αυτά ένιωθα το κεντρί τους. Βρέθηκαν ξαφνικά περιρικυκλωμένοι από μια ομάδα παιδιών που μου φώναζαν αυτά τα λόγια.

Ένα απ' αυτά τα παιδιά μου πέταξε ένα κέικ. Η κρέμα και η ζάχαρή του έσκασαν πάνω στο πρόσωπό, τα μαλλιά και τα ρούχα μου.

«Βρωμεταναστή», φώναζαν. «Ο πατέρας σου είναι γκάνγκστερ στο Σικάγο και η μητέρα σου μασεί σκόρδα και συ είσαι γιος μακαρονά! Γιατί δεν τα μαζεύετε να πάτε από κει που ήρθατε;»

Μου φάνηκε ότι πέρασε μια αιωνιότητα ώπου να απευθυνόμουν από τον κύκλο τους, αφού είχα φάει αρκετές σπρωξίες και μπουνιές.

Καθώς έτρεχα γεμάτος θυμό και πικρία, έκπληκτος και μπερδεμένος, ανακάλυψα ότι δεν είχα κάνει την παραμικρή προσπάθεια να τους ανταποδώσω τα χτυπήματα.

Μόλις έφτασα στο σπίτι κλειδώθηκα στο μπάνιο για να μη με δουν. Δεν μπορούσα ν' αντέξω την πιθανότητα να με δουν οι γονείς μου σ' αυτή την έξοδη κατάσταση. Έπληνα τις κρέμες που είχαν κολλήσει επάνω μου. Δεν μπορούσα να σταματήσω τα κλάματα και τα δάκρυά μου ανακατεύονταν με το αίμα στο πρόσωπό μου. Δεν μπορούσα να πιστέψω αυτό που μου συνέβη. Όλα φαινόταν τόσο λάθος κι όμως τελικά ήμουν ανίκανος να κάνω ο,τιδήποτε ν' αυτό.

Τελικά ο πατέρας χτύπησε την πόρτα του μπάνιου. «Τι κάνεις εκεί μέσα; τι συμβαίνει;», με ρώτησε. Μόνο αφού εξάντλησε όλη του την ευγένεια και την πειθώ άνοιξα επιτέλους την πόρτα και τον άφησα να μπει.

«Τι συνέβη;», με ρώτησε αγκαλιάζοντάς με, «τι έχεις; τι σου συμβαίνει;». Μέσα στα προστατευτικά του χέρια, επέτρεψα στον εαυτό μου να υποχωρώ να σταματήσω. Κάθισε μαζί μου στην άκρη της μπανιέρας και περιμένε ώπου να ξαναβρω τον έλεγχο μου. Ένα συνειρμένο «Εγώ» χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο να γιατρευτεί από μια ανοιγμένη μύτη. «Τώρα πες μου τι συνέβη», μου είπε.

Του εξήγησα....Περιμένα ότι ο πατέρας μου θα έκανε ένα σχόλιο που θα με γιάτρνευε αυτομάτως, ή ότι με μια άμεση ενέργεια θα με γαλήνευε και θα έλυνε το πρόβλημα. Τον φανταζόμουν να φεύγει αμέσως για να βρει τους γονείς τους και να ζητήσει την τιμωρία τους. Αλλά ο πατέρας μου δεν κουνήθηκε.

«Ένταξει», είπε ήσυχα, «έγινε κι αυτό. Σε βρήκαν και σένα οι άνθρωποι που μας πληγώνουν και μας κάνουν να κλαίμε. Δεν μας ξέρουν κι όμως μας μισούν. Οι δειλοί, που κάνουν τους δυνατούς μόνο όταν είναι πολλοί και τα βάζουν μαζί μας, γιατί ξέρουν ότι είμαστε λίγοι και δεν είμαστε σε θέση να τους αντιμετωπίσουμε. Ξέρω ότι σε πλήγωσαν, αλλά αυτό που έγινε δεν είχε σένα σαν στόχο. Εσύ απλώς έτυχε να βρίσκεσαι εκεί. Μπορούσε να συμβεί στον καθένα μας.»

«Μισώ που είμαι Ιταλός», του εξομολογήθηκα θυμωμένα, «θα ήθελα να είμαι ο,τιδήποτε άλλο!».

Ο πατέρας μου με κράτησε σφιχτά και η φωνή του ήταν τώρα δυνατή και απειλητική. «Να μη σε ξανακούσω να το λες αυτό ποτέ! Έπρεπε να είσαι περήφανος γι' αυτό που είσαι. Σκέψου λιγάκι ότι η Αμερική ανακαλύφθηκε και πήρε το όνομά της από έναν Ιταλό! Οι Ιταλοί κάνουν γλυκιά μουσική, αριστουργήματα και κτίζουν όμορφα κτίρια. Πώς μπορεί να μην είσαι επίτιμος και Αμερικανός; Και είσαι ακόμα πιο τυχερός, γιατί είσαι «Όμως δά' αυτά δεν τα ξέρουν οι άλλοι», του αντιμίλησα, «θα προτιμούσα να είμαι σαν όλους τους άλλους».

«Έ λοιπόν, δεν είσαι! Ο Θεός δεν θέλησε να μας κάνει όλους ίδιους. Μας έκανε διαφορετικούς για να μπορεί ο καθένας να είναι ο εαυτός του. Ποτέ σαν τα παιδιά που σ' έδειραν και σου ψύναζαν αυτά τα πράγματα; Θα σου

άρεσε να κάνεις τους άλλους να υποφέρουν και να κλαίει; Δεν χαίρεσαι που διαφέρεις απ' αυτούς;».

«Λοιπόν θα σου άρεσε;», επέμενε ο πατέρας μου, «θα ήθελες να είσαι σαν κι αυτούς, σαν κι αυτούς που σε πλήγωσαν;»

«Τότε σκούπισε τα δάκρυά σου και να είσαι περήφανος γι' αυτό που είσαι. Μπορείς να είσαι βέβαιος ότι δεν θα είναι αυτή η τελευταία φορά που θα συναντήσεις τέτοιους ανθρώπους. Υπάρχουν παντού. Να τους περήφανοι για το ποιοι και το τι είμαστε, τότε κανείς δεν μπορεί να κάνει κακό».....

Αν και δεν βρήκα την εξήγηση του πατέρα μου πολύ ικανοποιητική, κατά κάποιο τρόπο μ' έκανε να νιώσω καλύτερα. Ίσως το γεγονός ότι με πήρε στην αγκαλιά του, με άκουσε και με αγαπούσε να ήταν αρκετό. Ήμουν ακόμη απογοητευμένος από τους ανθρώπους που είχαν την ικανότητα να είναι τόσο σκληροί, που επέμεναν να χρησιμοποιούν τους άλλους σαν αποδιοπομπαίους τράγους για τις δικές τους ανεπάρκειες, και ακόμη περισσότερο γιατί τους αφήναμε ατιμώρητους.

Αργότερα, η εμπειρία μου μου διδάξε ότι δεν ήμουν μόνος, ότι αυτές οι επιώδυνες συγκρούσεις, και ακόμη χειρότερες, είχαν συμβεί και στους Εβραίους φίλους μου, τους Μεξικανούς φίλους μου, τους Μαύρους, τους Καθολικούς, τους Προτεστάντες και τους αντίπαλους φίλους μου.

Ο πατέρας μου είχε δίκιο, όταν μου μάθαινε ότι όσο υπάρχει άγνοια θα υπάρχει και αδικία, όσο υπάρχουν αυτοί που ασυνειδήτητα μισούν τον εαυτό τους θα υπάρχουν και διωξείς. Έτσι είναι δυστυχώς η ζωή, οι αποδιοπομπαίοι τράγοι ανήκουν συνήθως σε μια μειονότητα. Όμως ο πατέρας θεωρούσε σαν τη μεγαλύτερη πρόκληση να μπορείς να αγαπάς τους εχθρούς σου. «Φέρ' τους στο σπίτι φελίτσε», μου έλεγε, «όταν μας νωρίσουν δεν θα μπορούν να μην μας αγαπούν».

Βεβαίως ο πατέρας μου δεν έλυσε το πρόβλημα της μισαλλοδοξίας, εκείνο το ηλιόλουστο καλοφρονέζικο απόγευμα που τρώγαμε ψωμί με βούτυρο στον κήπο. Αλλά κάτι στην εξήγησή του, στη δύναμη και την αποφασιστικότητά του, συνέχισε πάντα να με βοηθά να δω τη μισαλλοδοξία και τις διακρίσεις όπως πραγματικά είναι: ένα καταφύγιο για την αδυναμία και την άγνοια. Την παραδοχή και την κατανόηση τις περιμένουμε μόνο από τους δυνατούς.

Λ. Μπουσκάδια, «Ο πατέρας μου»,
εκδ. «Γλῶσσος» 1991.

4. «...Ως γνωστόν»

Αρχή όλων των διακρίσεων οι γενικές κρίσεις. Όλοι οι «Α» είναι «Β» – να το αξιώμα κάθε ρατσισμού. Δεν θα ξεχάσω τη φράση που διάβασα σε μια τηλεοπτική κριτική (γραμμένη από άνθρωπο καλλιεργημένο και ευαίσθητο!) που ειρωνευόταν (και καταδίκασε) έναν ολόκληρο λαό: «Η αθωότης αυτού του πάναγνου, ως γνωστόν, γερμανικού λαού με τα αγνά ήθη και την αγνή παιδική καρδιά». Όλη η κριτική ήταν σκέτος ρατσισμός! Σίγουρα μη συνειδητός. Ο καθένας μπορεί να παρασυρθεί από ένα –δικαιολογημένο ή όχι– συναίσθημα. Και να φτάσει ξαφνικά στο «ως γνωστόν».

Ως γνωστόν, όλοι οι Γερμανοί είναι τέρατα, οι Εβραίοι εκμεταλλευτές, οι Αμερικανοί ρατσιστές.

Κάποιος θα πρέπει να μας εξηγήσει πως είμαστε όλοι ίδιοι. Σε κάθε κοινωνία τα φαινόμενα της διάκρισης και της διαίρεσης ενδημούν και οι διαφορές (αν υπάρχουν) είναι στα προβλήματα. Βέβαια εμείς είμαστε υπερήφανοι που δεν έχουμε απαρτχάιντ. Όμως δεν μπορούμε και νέγρους... Και οι άλλοι Ευρωπαίοι (Γάλλοι, Ελβετοί, Ολλανδοί) ήταν περήφανοι για την ανεκτικότητα και τον φιλελευθερισμό τους... μέχρι που γέμισαν έγχρωμους και μη, εργάτες και πρόσφυγες [...].

Κι αν νομίζετε πως η έλλειψη νέγων μας εμποδίζει να εκδηλώνουμε τον αυθόρμητο ρατσισμό μας, κάνετε πολύ λάθος. Έχουμε άπειρους τρόπους να διαιρούμε τους ανθρώπους σε κατηγορίες. Από την καταγωγή τους μέχρι το επάγγελμά τους [...].

Λες και διαλέγει κανείς πάντα, με ποιο τρόπο θα βγάλει το ψωμί του! Και υπάρχουν και χειρότερα. Για σκεφτείτε τον σκουπιδιάρη, τον πεθαμενατζή, τον εκκενωτή βόθρων; Ενώ γιατρός... δικηγόρος... μηχανικός... Όλη η Ελλάδα αγωνίζεται να μπει στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, για να αποφύγει το στίγμα του μουντζούρη και του μάστορα. Αν δεν είναι αυτή διάκριση, ποια είναι; [...].

Λοιπόν ας αφήσουμε τους φαρισαϊσμούς, ας σταματήσουμε να λέμε: «Ευχαριστώ σοι ότι ουκ ειμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων...» κι ας αναζητήσουμε βαθύτερα μέσα μας τις ρίζες του ρατσισμού – γιατί υπάρχουν, σε όλους μας. Χρειάζεται συνειδητός και συνεχής αγώνας, έντιμη αυτοανάλυση και παραδοχή των ημαρτημένων, για να πολεμήσουμε αποτελεσματικά αυτή τη φοβερή κοινωνική μάστιγα, που δηλητηριάζει όχι μόνο τη ζωή στη Νότιο Αφρική – αλλά και εδώ, σε μας, στην Ελλάδα, κάθε μέρα.

– Θα παντρεύατε την κόρη σας με ένα τσιγγάνο; Σίγουρα! (Μόνο που δεν έχετε κόρη – ε!).

– Δεν νομίζετε πως οι Εβραίοι είναι λιγάκι παραδόπιστοι; Λέτε συχνά ποντιακά ανέκδοτα; Δεν συμφωνείτε πως οι Γερμανοί ρέπουν προς τον ολοκληρωτισμό (Ε, η γερμανική πειθαρχία!). Και οι Τούρκοι, εδώ που τα λέμε, δεν είναι λίγο μπουνταλάδες; Ως γνωστόν δε... οι Άραβες...

Όσο για τους Έλληνες – δεν είναι ένας περήφανος φιλελεύθερος, και ξύπνιος λαός; (Να και ο ανάποδος ρατσισμός!) Ε, λοιπόν, αρχίστε να ξηλώνετε προκαταλήψεις και προλήψεις.

Ν. Δημόν (Βήμα, 2.3.1986)

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Απορρίπτοντας την αρχή της ισότητας, η ιδεολογία του ρατσισμού διακρίνει και διαχωρίζει με τρόπο μεροληπτικό τους ανθρώπους, ανάλογα με το χρώμα, το φύλο, την καταγωγή, το επάγγελμά τους. Παραδείγματα κοινωνικού ρατσισμού έχουμε πολλά, που δεν εμφανίζονται σε στενά τοπικά πλαίσια, αλλά χαρακτηρίζουν σχεδόν όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες σε παγκόσμιο επίπεδο: απέναντι στις γυναίκες, απέναντι στους νέγρους και σε ανθρώπους άλλων φυλών (Εβραίους, Ασιάτες, τσιγγάνους)· απέναντι σε άτομα που μειονεκτούν πνευματικά ή σωματικά (ψυχικά ασθενείς, σωματικά ανάπηροι, φορείς του AIDS).

Εκδηλώσεις ρατσισμού συναντούμε στην αρχαιότητα με το διαχωρισμό των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους. Ο ρατσισμός αργότερα κυριάρχησε ως ιδεολογία και χαρακτήρισε ολόκληρες εποχές στη μακραίωνα ιστορία του ανθρώπου (αποικιοκρατία – ναζιστική Γερμανία). Σήμερα, ο ρατσισμός έρχεται να ενισχύσει το γενικότερο κλίμα των αντιθέσεων και συγκρούσεων που κυριαρχεί στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Ένα από τα σημαντικότερα αίτια, που **καλλιεργεί** και θρέφει το φαινόμενο του ρατσισμού, είναι το χαμηλό πνευματικό και μορφωτικό **επίπεδο** πολλών ανθρώπων. Η πνευματική ρηχότητα εμποδίζει τον άνθρωπο να προσεγγίσει ηθικά και συναισθηματικά τους συνανθρώπους του μέσα από τις αρχές του ανθρωπισμού και ενισχύει την ανισότητα και την κυριαρχία του ισχυρού. Ταυτόχρονα οι προκαταλήψεις απέναντι σε **ομάδες** ανθρώπων ενισχύουν την ιδεολογία του ρατσισμού. Οι προκαταλήψεις αυτές εξαρτώνται από το πνευματικό επίπεδο των ατόμων. Επίσης πολλές μορφές κοινωνικού ρατσισμού οφείλονται σε οικονομικά συμφέροντα. Γι' αυτό το λόγο καλλιεργείται ένα κλίμα εχθρικό εναντίον ατόμων ή ομάδων, με σκοπό να επιτευχθεί ο παραγκωνισμός τους από την κοινωνική και οικονομική ζωή. Στη σημερινή εποχή οι ανταγωνιστικές τάσεις χαρακτηρίζουν τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων και πολύ συχνά οδηγούν στη ζήλια, στο μίσος, γεγονός που βοηθά στην υιοθέτηση ρατσιστικών αντιλήψεων. Η δημιουργία συμπλεγμάτων κατωτερότητας ή ανωτερότητας αποτελεί μια άλλη σημαντική αιτία ρατσισμού. Ορισμένοι άνθρωποι, προσπαθώντας να καλύψουν δικές τους ατέλειες και ελαττώματα, που οφείλονται στην ασταθή προσωπικότητά τους, υποβιβάζουν τους άλλους για να υπερυψωθούν οι ίδιοι. Τέλος, η έλλειψη **σεβασμού** μεταξύ των ανθρώπων και γενικά καλλιέργειας των ανθρωπιστικών αξιών, ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό.

Ο ρατσισμός όλων των μορφών **παραβιάζει** τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις ατομικές ελευθερίες που υποστήριξαν όλα τα φωτισμένα πνεύματα της ιστορίας. Με αυτόν τον τρόπο προσβάλλει την ανθρώπινη **προσωπικότητα**. Περιθωριοποιούνται άτομα και ομάδες, με αποτέλεσμα να χάνει η κοινωνία ένα ιδιαίτερα σημαντικό και πολλές φορές ικανό δυναμικό, που θα μπορούσε να συμβάλλει στην ανάπτυξη και ευημερία. Με αυτό τον τρόπο επικρατεί **αναξιοκρατία**, κοινωνικές ανισότητες, διχόνοια, φαινόμενα που δυναμιτίζουν την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας (**απώλεια** κοινωνικής συνοχής, ομαλότητας).

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΕΝΟΤΗΤΑ 3^η: «Είμαστε όλοι ίδιοι, όλοι διαφορετικοί»
ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Παραδείγματα πατσιμοσύνης(ιστορικά- σύγχρονα)	Αιτίες πατσιμοσύνης	Συνέπειες πατσιμοσύνης	Προϋποθέσεις-τρόποι άμβλυνσης ή εξάλειψής του

Παραδείγματα	Αιτίες	Συνέπειες	Προϋποθέσεις-τρόποι άμβλυνσης ή εξάλειψής του ρατσισμού
[κείμε.1] -Προς τους μαύρους και γενικά προς όσους έχουν διαφορετικό χρώμα δέρματος από λευκούς/προς διαφορετικές φυλές	[κείμε.1] -Αρχέγονος φόβος ετερότητας -Προκαταλήψεις(μέσω κοινωνικοποίησης, από οικογένεια, συγγενείς,...) -Αντικειμενικές διαφορές μεταξύ ανθρώπων -Απόψεις διάφορων επιστημόνων του παρελθόντος(Ρενάν)	[κείμε.2] -Βία -Εξευτελισμός της ανθρωπίνης προσωπικότητας [κείμε.3] -Πόνος -Βία -Αίσθημα ταπείνωσης -Αίσθημα αυτοακύρωσης -Αίσθημα συντριβής -Μησηκακία -Θάψη -Ένοχη	[κείμε.2] -Επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, ώστε να μην πέφτουν οι ευθύνες στους ξένους -Συνεργασία, κοινή δράση -Ανοχή στη διαφορετικότητα -Σεβασμός στον άλλον
[κείμε.2] -Προς ξένους, μετανάστες -Προς ναρκομανείς, ομοφυλόφιλους -Προς άσχημους/χοντρούς/φαλακρούς -Προς νέγρους -Προς υπερηλίκους./προς άτομα με ειδικές ανάγκες, ανάπηρους -Προς τις γυναίκες -Προς τους Εβραίους -Προς τους φυλακισμένους -Προς άτομα διαφορετικών αθλητικών ομάδων -Προς τους «μαζαλιάδες νέους» -Προς τους γύφτους	[κείμε.2] -Οικονομική κρίση -Αύξηση εγκληματικότητας με φορείς ξένους -Ανασφάλεια, αβεβαιότητα λόγω ανεργίας -Η κοινωνία δεν ανέχεται αποκλίσεις από τα πρότυπά της -Φόβοι, ανασφάλειες -Αίσθηση υπεροχής απέναντι σε όσους μειονεκτούν σε κάτι -Δεν αντιδρούνε ως κοινωνία -(για υπερήλικες ή ΑΜΕΑ): θεωρούνται άχρηστοι στη διαδικασία παραγωγής -Προβλεπόμενα πρότυπα	[κείμε.5] -Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων -Προσβολή ανθρωπίνης αξιοπρέπειας -Περιθωριοποίηση ατόμων, ομάδων, κοινωνικός αποκλεισμός -Αδυναμία κοινωνικής ανάπτυξης -Ανισότητες -Αναξιοκρατία -Διχόνοια, διάσπαση κοινωνικής συνοχής	[κείμε.3] -Συνειδητοποίηση πως η διαφορά είναι πλούτος -Συνειδητοποίηση των δυνάμεών μας, πίστη σ'αυτές(ατομικές και συλλογικές) -Πρέπει να είμαστε δυνατοί -Γνώση, εξοικείωση με το διαφορετικό -Παραδοχή, κατανόηση
[κείμε.3] -Προς τους μετανάστες -Προς διαφορεκές κουλτούρες			[κείμε.4] -Συνειδητός αγώνας εναντίον των εσωτερικών αδυναμιών

-Προς άτομα διαφορετικής θρησκείας [κείμε.4] -Προς άλλους λαούς -Προς νέους -Προς άτομα διαφορετικής καταγωγής, διαφορετικού επαγγέλματος -Προς τσιγγάνους	-Απουσία αντίδρασης λόγω «πρώσης εγκεφάλου» -Ανάγκη για έκφραση βίας -Αίσθηση έμφυτης ανωτερότητας -αδιαφορία, αδράνεια [κείμε.3] -Άγνοια/ «ταμπέλες» -Δείλια=>ανάγκη για αίσθηση υπεροχής -ηττοπάθεια -μισαλλοδοξία -Αδυναμία [κείμε.4] -Γενικές κρίσεις=>προκαταλήψεις -Τραυματικές εμπειρίες [κείμε.5] -Χαμηλό μορφωτικό, πνευματικό επίπεδο -Προκαταλήψεις -Οικονομικά συμφέροντα -Ανταγωνιστική κοινωνία -Συμπλέγματα κατωτερότητας ή ανωτερότητας -Έλλειψη σεβασμού και ανθρωπιστικών αξιών		-Έντιμη αυτοανάλυση=> παραδοχή σφαλμάτων -καταπολέμηση προκαταλήψεων
[κείμε.5] -Προς ανθρώπους διαφορετικού χρώματος -Προς ανθρώπους διαφορετικού φύλου -Προς ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής -Προς ανθρώπους διαφορετικού επαγγέλματος -Προς τις γυναίκες -Προς διαφορετικές φυλές -Προς άτομα που μειονεκτούν πνευματικά ή σωματικά -(Στην αρχαιότητα) ο διαχωρισμός σε ελεύθερους και δούλους			

ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΝΤΙΝΑ ΠΑΠΑΧΑΙΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ (από κείμενα 1,2,3,4,5)	ΑΙΤΙΕΣ (από κείμενα 1,2,3,4,5)	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ (από κείμενα 2,3,5)	ΠΡΟΤΥΠΟΕΞΕΙΣ-ΤΡΟΠΟΙ ΑΜΒΑΝΥΝΗΣΗΣ Ή ΕΞΑΔΕΙΨΗΣ(από κείμενα 2,3,4)
(φυσικά χαρακτηριστικά): προς μητέρους και γενικά προς όσους έχουν διαφορετικό χρώμα δέρματος, προς τους Εβραίους (φυσικά,ξλιωτερικά χαρακτηριστικά): «σκληρούς,χοντρούς, φαλακρούς, μαλλιάδες ...» (φύλο): προς τις γυναίκες (προς διάφορες κοινωνικές ομάδες): ➤ Ξένους, μετανάστες, γλωσσικές...), τσιγγάνους, γύφτους ➤ Άτομα με ειδικές ανάγκες, ανάπηρους ➤ Άτομα τρίτης ηλικίας ➤ Άτομα κόποιων επαγγελματιών ➤ Φυλακισμένους ➤ Νοσηλευτές,εθισμένους (προς άτομα διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού): Ομοφυλόφιλους (Προς άτομα με διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά)	➤ Έμφυτη ανάγκη αυτοεπιβεβαίωσης/ανάγκη για αίσθηση υπεροχής ➤ Μορφωτικό, ηθικό έλλειμμα ➤ Αντικειμενικές διαφορές μεταξύ ανθρώπων ➤ Αρχέγονος φόβος ετερότητας ➤ Στερεότυπα, προκαταλήψεις,μέσα από τον μηχανισμό και τους φορείς της κοινωνικοποίησης(οικογένεια, εκπαίδευση) ➤ Ανασφάλεια, φόβοι, αδυναμία ➤ Συμπλέγματα ανωτερότητας, κατωτερότητας/ζήλεια,φθόνος ➤ Προβαλλόμενη βία από Μ.Μ.Ε ➤ Ανάγκη για έκφραση βίας ➤ Κύκλοι πολιτικών, οικονομικών συμπεριόντων ➤ Κάποιες επιστημονικές απόψεις(Πενάν) ➤ Μισαλλοδοξία, φανατισμός ➤ Η κοινωνία που δεν ανέχεται αποκλίσεις από τα κοινωνικά πρότυπα ➤ Οικονομική κρίση, βία(από ξένους) ➤ Αδυναμία παραγωγικότητας	➤ Βία, εξευτελισμός ανθρώπινης αξιοπρέπειας ➤ Πόνος,αίσθημα ταπεινώσης, αυτοακύρωσης ➤ Αίσθημα συντριβής ➤ Μνησικακία ➤ Θλίψη, ενοχή ➤ Παραβίαση ανθρωπινων δικαιωμάτων ➤ Περιθωριοποίηση ατόμων, ομάδων ➤ Κοινωνικός αποκλεισμός ➤ Αδυναμία κοινωνικής ανάπτυξης ➤ Ανοσιώτες, αναξιοκρατία ➤ Δυσνόμια, διδασκαλία κοινωνικής συνοχής	➤ Συνειδητοποίηση πως η διαφορά είναι πλούτος ➤ Ανοχή στη διαφορετικότητα ➤ Σεβασμός στον άλλον ➤ Γνώση, εξοικείωση με το διαφορετικό ➤ Έντιμη αυτοανάληψη=>παραδόχη σφαλμάτων ➤ Συνειδητός αγώνας εναντίον των εσωτερικών μας αδυναμιών ➤ Εκπαίδευση ➤ Ανθρωπιστικές καμπάνιες από τοπική αυτοδιοίκηση, σχολεία, δράσεις ➤ Συνεργασία, κοινή δράση, ουστήρευση καλλιτεχνών, επιστημόνων, επώνυμων ➤ Μ.Μ.Ε (προβολή θετικών προτύπων)

ΓΡΑΠΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

(Συνθετική εργασία στην 3^η ενότητα της νεοελληνικής γλώσσας Γ' Γ/ΣΙΟΥ)

1.Τίτλος : «Τι γεννά και τι αναπαράγει τον ρατσισμό»

2.Εισαγωγή : Το πρόβλημα του ρατσισμού απασχολεί εδώ και πολλά χρόνια διανοούμενους, επιστήμονες, καλλιτέχνες και γενικά κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο. Τα κρούσματα ρατσιστικής βίας είτε με τη φυλετική είτε με την κοινωνική μορφή της είναι αλληπάλλληλα και ανησυχητικά. Οι προσπάθειες συρρίκνωσής της πολλές, αλλά όχι ακόμα αποτελεσματικές. Ίσως λοιπόν απαιτείται διεύρυνση στα αίτια που γεννούν αρχικά το φαινόμενο και κατόπιν σε όσα το τροφοδοτούν.

3.Διατύπωση του βασικού ερωτήματος : Ποιες είναι λοιπόν οι γενεσιουργές και ποιες οι αναπαραγωγικές αιτίες του ρατσισμού;

4. Ως γενεσιουργά αίτια μπορούμε να θεωρήσουμε όσα σχετίζονται με την ανθρώπινη ψυχή, εφόσον από αυτή ξεκινούν τα μεγάλα και διαχρονικά προβλήματα στον κόσμο. Τέτοια είναι ο φόβος και η ανασφάλεια που προκαλεί η άγνοια για το ξένο, στοιχεία που γεννούν και προκαταλήψεις απέναντί του, η ηδονή, που απορρέει από την άσκηση βίας, την οποία επιδιώκουν κυρίως οι δειλοί, αφού έτσι επιβεβαιώνουν την ύπαρξή τους, υποκινούμενοι από συμπλέγματα ανωτερότητας ή κατωτερότητας. Βαθύτερες ψυχολογικές αιτίες θα μπορούσαν επίσης να θεωρηθούν η αίσθηση υπεροχής που νιώθουν οι άνθρωποι, όταν διαπιστώσουν πως κάποιος άλλος υστερεί από αυτούς σε κάποιον τομέα, η ζήλεια και ο φθόνος που γεννούν κόμπλεξ, καθώς και η εσωτερική ανάγκη για έκφραση βίας, η οποία βρίσκεται συσσωρευμένη στο υποσυνείδητο πολλών ανθρώπων, καθώς και η αμβλυμένη ηθική συνείδηση, που θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αντίβαρο σε τέτοιες εσωτερικές τάσεις. (Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσ/νίκης, 1999*Λέο Μπουσκάλια, 1991*Τahar Ben Jelloun, 1998).

Αναπαραγωγικές αιτίες του φαινομένου θεωρούνται η οικονομική κρίση, το φάσμα της ανεργίας, στοιχεία για τα οποία οι ευθύνες εύκολα αποδίδονται στους ξένους, η βία που συχνά χρησιμοποιούν οι τελευταίοι στο πλαίσιο των κοινωνιών που τους φιλοξενούν, τα προβαλλόμενα πρότυπα αμφίβολης αξίας, όπως και τα πρότυπα βίας από τα Μ.Μ.Ε. και η απουσία αντίδρασής μας σ' αυτή την καθημερινή πλύση εγκεφάλου, η αδιαφορία και η αδράνεια όλων (Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσ/νίκης, 1999). Επιπλέον, οι προκαταλήψεις της κοινωνίας που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά, κάποιες θεωρίες επιστημόνων που έδωσαν έρεισμα στις διακρίσεις (Ν. Δήμου, 1986*Τahar Ben Jelloun, 1998), η ηττοπάθεια των θυμάτων του ρατσισμού, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο καθώς και η ανταγωνιστική κοινωνία τροφοδοτούν τον ρατσισμό.

5. Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως ο ρατσισμός δεν είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο, αλλά ένα διαχρονικό, που εδράζεται στην ανθρώπινη ανάγκη για αίσθηση υπεροχής που φέρνει αυτοεπιβεβαίωση, την οποία οι άνθρωποι οφείλουν να προσπαθούν να τη βιώνουν μέσα από ηθικούς δρόμους κι όχι από την υποτίμηση του διαφορετικού. Είναι λοιπόν ανάγκη οι άνθρωποι να συνειδητοποιήσουμε τις προσωπικές μας ευθύνες και να παλέψουμε για την αυτοβελτίωσή μας. Επιπλέον, στοιχεία της κοινωνικής κάθε φορά πραγματικότητας τροφοδοτούν το φαινόμενο, γι' αυτό θα πρέπει να προσπαθήσουμε να βελτιώσουμε και τις κοινωνικές συνθήκες που τον πυροδοτούν, όπως π.χ. η ανεργία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- 1) Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσσαλονίκης, «Κοινωνικός Ρατσισμός», 1999
- 2) Λέο Μπουσκάλια, «Ο πατέρας μου», μετάφραση: Καλλιόπη Πατέρα, εκδ.Γλάρος, 1991
- 3) Νίκος Δήμου, «Ως γνωστόν...», (Εφημερίδα Βήμα, 2-3-1986)
- 4) Tahar Ben Jelloun, «Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου» εκδ. Νέα Σύνορα, Α.Α Λιβάνη, 1998
- 4)«<http://foniessablogspot.gr/2016/01/html>»

1. Τίτλος : «Συνέπειες και τρόποι αντιμετώπισης του ρατσισμού».

2.Εισαγωγή : Το πρόβλημα του ρατσισμού απασχολεί εδώ και πολλά χρόνια , επιστήμονες, καλλιτέχνες και γενικά κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο. Τα κρούσματα ρατσιστικής βίας είτε με τη φυλετική είτε με την κοινωνική μορφή της είναι αλληπάλληλα και ανησυχητικά. Οι προσπάθειες συρρίκνωσής της πολλές, αλλά όχι ακόμα αποτελεσματικές. Η σοβαρότητα του φαινομένου καθιστά αναγκαία τη διείδυση στις συνέπειές του καθώς και στον προβληματισμό με σκοπό την επινόηση τρόπων αντιμετώπισής του.

3.ΣΤΟΙΧΕΙΑ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ:

Βασικά αποτελέσματα του ρατσισμού είναι η περιθωριοποίηση ορισμένων ομάδων μέσα σε μία κοινωνία, γεγονός που παρεμποδίζει τη δυνατότητα ανάπτυξής τους αλλά και τη δυνατότητα ανάπτυξης της κοινωνίας, αφού δεν καρπώνεται όσα θα μπορούσε από την δημιουργική προσφορά των θυμάτων του ρατσισμού. Εξάλλου σε μία τέτοια κοινωνία η αναξιοκρατία και η αδικία νομιμοποιούνται. Πώς είναι δυνατόν λοιπόν να εξελιχθεί; Επιπλέον, με το ρατσισμό διασπάται η κοινωνική συνοχή, δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Μ' αυτόν τον τρόπο όμως (χωρίς συνεργασία) δεν είναι δυνατόν να λυθούν τα κοινωνικά προβλήματα· απεναντίας διογκώνονται. Συχνά ξεσπούν και ταραχές, συγκρούσεις, στοιχεία που κάνουν τη βία μόνιμο χαρακτηριστικό των κοινωνιών που δέχονται το ρατσισμό. Η αποδιοργάνωσή τους λοιπόν είναι η μοιραία κατάληξη(Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσ/νίκης• Ν. Δήμου, 1986).

Αλλά αν εστιάσουμε στα θύματα του ρατσισμού, διαπιστώνουμε πως παραβιάζονται τα αναφαίρετα ανθρώπινα δικαιώματά τους, εξευτελίζεται η προσωπικότητά τους, νιώθουν ενοχή, πόνο, πίκρα, οργή και θυμό και από τη βία που υφίστανται αλλά και από τον κοινωνικό αποκλεισμό. Συχνά αναπτύσσεται μέσα τους και η μνησικακία. Αλλά και οι θύτες ξεπέφτουν ηθικά όσο προχωρούν στη ρατσιστική τους ιδεολογία· αποθηριώνονται, εκβαρβαρίζονται (Λέο Μπουσκάλια,1991)

Απαιτείται λοιπόν προσπάθεια να αντιμετωπιστεί ο ρατσισμός κι αυτό θα επιτευχθεί αρχικά με έντιμη αυτοανάλυση που θα οδηγήσει σε παραδοχή των σφαλμάτων μας, με συνειδητό αγώνα εναντίον των εσωτερικών μας αδυναμιών, αλλά και με την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, όπως της φτώχειας, της ανεργίας, ώστε να μην επιρρίπτονται ευθύνες για τη δημιουργία τους στους μετανάστες ή γενικότερα στους ξένους. Η συνεργασία όλων, η κοινή δράση θα μπορούσαν να είναι εξίσου αποτελεσματικές. Η ανοχή στη διαφορετικότητα και ο σεβασμός στον οποιονδήποτε άλλο, είναι αναγκαίες προϋποθέσεις.(Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσ/νίκης (1999).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Γραφείο Νεολαίας Δήμου Θεσσαλονίκης, «Κοινωνικός Ρατσισμός», 1999
- 2)Λέο Μπουσκάλια, «Ο πατέρας μου»,μετάφραση:Καλλιόπη Πατέρα, εκδ.Γλάρος,1991
- 3) Νίκος Δήμου, «Ως γνωστόν...», (Εφημερίδα Βήμα, 2-3-1986)
- 4)Tahar Ben Jelloun, « Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου» εκδ. Νέα Σύνορα, Α.Α Λιβάνη, 1998
- 5)«<http://foniessablogspot.gr/2016/01/html>»

1. ΤΙΤΛΟΣ: Περιγράφει το περιεχόμενο.
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Περιληπτική περιγραφή του πλαισίου, δηλαδή του τμήματος της διδακτέας ύλης στο οποίο εντάσσεται το βασικό ερώτημα/θέμα προς επεξεργασία. Αρκεί π.χ. η ακριβής αναφορά στα αντίστοιχα διδακτικά εγχειρίδια.
3. ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΚΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ/ΘΕΜΑΤΟΣ που θα διερευνηθεί και αναφορά στη σημασία ή στο ενδιαφέρον του, όπως προκύπτει από τα κείμενά σας και από όσα συζητήθηκαν στην ανακεφαλαίωση.
4. ΠΗΓΕΣ που αξιοποιήθηκαν για τη διερεύνηση του ερωτήματος/θέματος.
5. ΣΤΟΙΧΕΙΑ/ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ, που αξιοποιούνται για την απάντηση στο βασικό ερώτημα / για την πραγμάτευση του θέματος.
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ που συμπυκνώνει τα συμπεράσματα δίνοντας την τελική απάντηση στο βασικό ερώτημα/ ολοκληρώνει την πραγμάτευση του θέματος. Μπορεί να κάνει και πιθανές προεκτάσεις/γενικεύσεις/προτάσεις
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΘΕΣΗΣ

Η βιβλιογραφία μπαίνει αλφαβητικά, ξενόγλωσση και ελληνική.

Κατά την παράθεση της βιβλιογραφίας τα ονόματα των συγγραφέων, (των οποίων έργα αξιοποιήθηκαν κατά τη συνθετική εργασία) μπαίνουν σε αλφαβητική σειρά άσχετα αν ο συγγραφέας είναι Έλληνας ή ξένος.

Βιβλίο

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα: Κριτική.

Nevo, D.(1995). *School-based Evaluation: A Dialogue for School Improvement*, Oxford, Pergamon

Βιβλίο σε συλλογικό τόμο

MacBeath, J. (2005). Αυτοαξιολόγηση. Ήρθε η ώρα για μια μεγάλη ιδέα. Στο Μπαγάκης, Γ.(επιμ.), *Αυτοαξιολόγηση σχολικής μονάδας. Από το έργο του Ιωσήφ Σολομών στις σημερινές προσπάθειες στην Ελλάδα και αλλού*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Άρθρο σε περιοδικό ή εφημερίδα

Janssens, F.J.G., Gonnée, H.W.C.H & Ameisvoort, V. (2008). School self-evaluations and school inspections in Europe: An exploratory study. In *Studies in Educational Evaluation*, 34, pp. 15-23.

Πηγάκη, Π. (2001). Ο εκπαιδευτικός της πράξης και η έρευνα δράσης. Στο *Νέα Παιδεία*, 99, σσ.51-68.

Πρακτικά συνεδρίου

Kemmis, S. (2009). *What is to be done? The place of action research*. Paper presented to the 33rd Collaborative Action Research Network(CARN) International Conference, Athens, 1 November 2009.

Συγγραφέας στο διαδίκτυο

MacBeath, J. (2008). *Evaluation in European Schools: A story of change*, ανακτήθηκε από:
<http://coritecna.com/europeo/iuglese/macbeath> στις 30/5/2008

ΟΔΗΓΙΕΣ

1. Μέσα στο παραγόμενο κείμενο, όταν οι πληροφορίες είναι αυτούσια μεταφορά από το αρχικό κείμενο, μπαίνουν σε εισαγωγικά και αναφέρεται, εκτός από το όνομα του συγγραφέα και την χρονολογία συγγραφής, και η αντίστοιχη σελίδα (MacBeath, 2008, σελ 8).
2. Όταν η παραγόμενη παράγραφος ή περίοδος είναι αποτέλεσμα σύνθεσης απόψεων διαφορετικών συγγραφέων, μετά την ολοκλήρωσή της, βάζουμε σε παρένθεση τα ονόματα των συγγραφέων αλφαβητικά, χωρίζοντας τα με άνω τελεία (MacBeath, 2008· Πηγάκη, 2001).
3. Μέσα στο παραγόμενο κείμενο δεν αναφέρονται ούτε οι τίτλοι βιβλίων ούτε οι τίτλοι άρθρων ούτε οι ιστοσελίδες. (Τίθενται μόνο στη βιβλιογραφία).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Αξιολόγηση	Αριστα-Πολύ Καλά	Λίαν Καλώς-Καλά	Μέτρια-Επαρκώς	Ανεπαρκώς-Ελλιπώς
Πρώτη ομάδα κριτηρίων 60% (0-12)	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	Το βασικό ερώτημα/θέμα απαντάται πλήρως και όλα τα υποθέματα/υποερωτήματα γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας.	Το βασικό ερώτημα/θέμα απαντάται ικανοποιητικά και πολλά υποθέματα/υποερωτήματα γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας.	Το βασικό ερώτημα/θέμα απαντάται σχετικά ικανοποιητικά και αρκετά υποθέματα/υποερωτήματα γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας.	Το βασικό ερώτημα/θέμα απαντάται ελλιπώς υποθέματα/υποερωτήματα δεν γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας.
	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	Οι πληροφορίες σχετίζονται σφίγ με το βασικό θέμα. Περιλαμβάνουν κατάλληλες και επαρκείς λεπτομέρειες που τις στηρίζουν ή/και παραδείγματα.	Οι πληροφορίες σχετίζονται σφίγ με το βασικό θέμα. Περιλαμβάνουν 1-2 υποστηρικτικές λεπτομέρειες ή/και παραδείγματα.	Οι πληροφορίες σχετίζονται επαρκώς με το βασικό θέμα. Δεν δίνονται καθόλου λεπτομέρειες ή παραδείγματα.	Οι πληροφορίες σχετίζονται κατ'ελάχιστον με το βασικό θέμα ή έστω σχέση με αυτό.
	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΓΙΟΡΕΙΑΣ	Διατυπώνονται σαφή και ισχυρά επιχειρήματα που οδηγούν με απόλυτη επάρκεια στο τελικό συμπέρασμα.	Διατυπώνονται σαφή επιχειρήματα που υποστηρίζουν ικανοποιητικά το τελικό συμπέρασμα.	Διατυπώνονται σχετικά σαφή επιχειρήματα που δεν επαρκούν για να υποστηρίξουν το τελικό συμπέρασμα.	Διατυπώνονται ασαφή επιχειρήματα που οδηγούν με τρόπο σε ένα τελικό συμπέρασμα.
Δεύτερη ομάδα κριτηρίων 20% (0-4)	ΔΟΜΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	Καλύπτονται όλα τα δομικά στοιχεία επαρκώς.	Καλύπτονται σχεδόν όλα τα δομικά στοιχεία με επάρκεια.	Ορισμένα από τα δομικά στοιχεία δεν καλύπτονται με επάρκεια.	Τα δομικά στοιχεία καλύπτονται με ελλιπώς.
	ΟΡΓΑΝΩΣΗ	Οι πληροφορίες είναι πολύ καλά οργανωμένες σε καλά δομημένες παραγράφους.	Οι πληροφορίες είναι οργανωμένες σε δομημένες παραγράφους.	Οι πληροφορίες είναι οργανωμένες αλλά οι παράγραφοι δεν είναι καλά δομημένες.	Οι πληροφορίες δεν είναι καλά οργανωμένες.
Τρίτη ομάδα κριτηρίων 20% (0-4)	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΥΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	Το συμπληρωματικό υλικό αξιοποιείται πολύ σωστά με τις γνώσεις που αποκτήθηκαν στις συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες για την απάντηση του ερωτήματος.	Το συμπληρωματικό υλικό αξιοποιείται αρκετά σωστά με τις γνώσεις που αποκτήθηκαν στις συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες για την απάντηση του ερωτήματος.	Το συμπληρωματικό υλικό αξιοποιείται σε μικρό βαθμό με τις γνώσεις που αποκτήθηκαν στις συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες για την απάντηση του ερωτήματος.	Το συμπληρωματικό υλικό δεν αξιοποιείται καθόλου με τις γνώσεις που αποκτήθηκαν στις συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες για την απάντηση του ερωτήματος.
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Όλες οι πηγές καταγράφονται με ακρίβεια και με έγκυρο τρόπο.	Όλες οι πηγές καταγράφονται αλλά κάποιες όχι με έγκυρο τρόπο.	Όλες οι πηγές καταγράφονται αλλά όχι με έγκυρο τρόπο.	Δεν καταγράφονται πηγές και όσες καταγράφονται δεν είναι με έγκυρο τρόπο καταγεγραμμένες.

ΑΝΑΡΤΩΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΛΙΜΑΚΑ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Αξιολόγηση	Αριστα-Πολύ Καλά	Λίαν Καλώς-Καλά	Μέτρια-Επαρκώς	Ανεπαρκώς-Ελλιπώς
10% (0-2)	ΤΙΤΛΟΣ	Ο τίτλος είναι ευδιάκριτος, σαφής, πρωτότυπος και περιγράφει το θέμα.	Ο τίτλος είναι ευδιάκριτος και περιγράφει το θέμα αλλά δεν είναι πρωτότυπος ή/και εντελώς σαφής.	Ο τίτλος είναι ευδιάκριτος αλλά δεν περιγράφει καλά το θέμα ή/και δεν είναι εντελώς σαφής.	Ο τίτλος δεν είναι ευδιάκριτος ή/και δεν περιγράφει καλά το θέμα.
20% (0-4)	ΟΡΓΑΝΩΣΗ	Η παρουσίαση περιλαμβάνει όλα τα δομικά μέρη (βασικό ερώτημα, εικόνα κ.λπ.) και τα παραθέτει με διακριτό τρόπο αλλά σε συνεκτικό, λογικό σύνολο.	Η παρουσίαση περιλαμβάνει σχεδόν όλα τα δομικά μέρη (βασικό ερώτημα, εικόνα κ.λπ.) και τα παραθέτει με διακριτό τρόπο αλλά όχι σε λογική σειρά.	Δεν περιλαμβάνονται κάποια από τα δομικά μέρη (βασικό ερώτημα, εικόνα κ.λπ.) ή/και δεν υπάρχει σαφής λογική σειρά στην παράθεσή τους.	Δεν περιλαμβάνονται όλα τα δομικά μέρη ή/και παρ'ότι περιλαμβάνονται με ανεπαρκή τρόπο.
30% (0-6)	ΣΑΦΗΝΕΙΑ	Οι πληροφορίες ή τα επιχειρήματα της παρουσίασης είναι εύκολα κατανοητές από τους αναγνώστες.	Σε λίγα σημεία οι πληροφορίες ή τα επιχειρήματα δεν είναι εύκολα κατανοητά.	Γενικά είναι δύσκολο να κατανοηθούν τις πληροφορίες ή τα επιχειρήματα.	Είναι δύσκολο να διαβάσει κάποιος την παρουσίαση χωρίς τη βοήθεια του δημιουργού της.
40% (0-8)	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ/ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Οι πληροφορίες είναι κατάλληλα επιλεγμένες, σχετίζονται σφίγ με το βασικό θέμα και καλύπτουν όλες τις πλευρές του. Διατυπώνονται σαφή και ισχυρά επιχειρήματα που οδηγούν με απόλυτη επάρκεια στο τελικό συμπέρασμα.	Οι πληροφορίες σχετίζονται σφίγ με το βασικό θέμα αλλά δεν είναι αρκετές.	Οι πληροφορίες σχετίζονται αρκετά με το βασικό θέμα.	Οι πληροφορίες δεν σχετίζονται καθόλου με το βασικό θέμα ή έχουν μικρή σχέση με αυτό.

ΑΡΑΡΤΗΜΑ 1- ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΤΕΩΝ (ΓΡΑΠΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ή ΑΝΑΡΤΩΜΕΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ)

α) ΣΧΕΔΙΟ ΓΡΑΠΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ Προτεινόμενη δομή της Γραπτής Αναφοράς